

О. А. Краско,
здобувач, Національний університет цивільного захисту України
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-4111-226X>

Ю. О. Литвин,
д. держ. упр., директор, Український державний науково-дослідний інститут "Ресурс"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-5078-2963>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.7.123

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СПРИЯННЯ ІНВЕСТИЦІЯМ В ОСВІТУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

О. Krasko,
Applicant, National University of Civil Defense of Ukraine
Yu. Lytvyn,
Doctor of Sciences in Public Administration, Director, Ukrainian State Scientific Research Institute "Resurs"

STATE POLICY OF PROMOTING INVESTMENT IN EDUCATION AS A FACTOR IN THE FORMATION OF HUMAN CAPITAL

На підставі системного підходу розроблено атрибутивні ознаки системи формування людського капіталу в умовах соціально-економічного розвитку держави через інвестиції в освіту за наступною структурою складових елементів: об'єкти інвестування у сфері освіти (основні засоби, створення освітніх програм, методик та технологій освіти, виховання та контролю якості освіти, фонди цільового капіталу, призначені для фінансового забезпечення освітніх організацій, а також інші об'єкти, що належать до забезпечення освітньої діяльності); форми інвестування (витрати на формальну освіту, витрати на підготовку кадрів, приватні інвестиції та спонсорська допомога з боку бізнесу та населення, проектне фінансування та державно-приватне партнерство); напрями інвестування (початкова загальна освіта, середня освіта, професійна (професійно-технічна) освіта, вища освіта, професійна підготовка та додаткова професійна освіта); характер участі у формуванні людського капіталу (інвестиції у формування загального людського капіталу (що придбаний в сім'ї чи установі та може бути застосований на великій кількості підприємств), інвестиції у формування специфічного людського капіталу (що придбаний на конкретному робочому місці або в результаті спеціального навчання)).

Визначено, що в умовах розвитку економіки знань як нового етапу українського суспільства ключовим чинником інноваційного розвитку є людський капітал. Невід'ємною умовою інноваційної економіки та пріоритетним напрямом державної політики стає підготовка висококваліфікованих кадрів. Рівень освіти населення не тільки гарантує високі трудові доходи, але є також гарантією соціальної мобільності трудових ресурсів, дозволяє мінімізувати ризик безробіття. Сьогодні окрім конкретних компетенцій (hard skills) та когнітивних навичок, суттєвими характеристиками людини є некогнітивні навички (soft skills), і саме вони мають вирішальне значення для економічного зростання та інноваційного розвитку.

Доведено, що найважливішим критерієм успішності університету може бути створення життєздатного продукту, внесок у розвиток екосистеми суспільства. Основною особливістю Університету 4.0 є міждисциплінарність під час проектування освітніх програм. Саме ця модель

університету характеризується максимальною здатністю ефективно виявляти функцію капіталізації власних знань. Це перспективна модель університетів, що поєднують у собі фізичний і віртуальний простір, що розвивається на цифрових платформах. При цьому вимоги роботодавців та освітніх установ у кадровій політиці, у питаннях взаємодії із системою освіти, якості підготовки випускників підлягають постійному регулюванню та гармонізації. Тут йдеться не про внутрішньо-секторні особливості та обмеження, а про системні фактори, з урахуванням яких діють роботодавці незалежно від галузевої приналежності.

On the basis of the systemic approach, attributive features of the system of human capital formation in the conditions of the socio-economic development of the state through investment in education have been developed according to the following structure of constituent elements: objects of investment in the field of education (main means, creation of educational programs, methods and technologies of education, upbringing and quality control of education, target capital funds intended for the financial support of educational organizations, as well as other objects related to the support of educational activities); forms of investment (expenditure on formal education, expenditure on personnel training, private investment and sponsorship from business and the public, project financing and public-private partnership); areas of investment (primary general education, secondary education, professional (vocational and technical) education, higher education, professional training and additional professional education); the nature of participation in the formation of human capital (investment in the formation of general human capital (acquired in a family or institution and can be applied to a large number of enterprises), investment in the formation of specific human capital (acquired at a specific workplace or as a result of special training)).

It was determined that in the conditions of the development of the knowledge economy as a new stage of Ukrainian society, the key factor of innovative development is human capital. The training of highly qualified personnel is an integral condition of an innovative economy and a priority direction of state policy. The level of education of the population not only guarantees high labor income, but is also a guarantee of social mobility of labor resources, allows to minimize the risk of unemployment. Today, in addition to specific competencies (hard skills) and cognitive skills, essential characteristics of a person are non-cognitive skills (soft skills), and they are of decisive importance for economic growth and innovative development. It has been proven that the most important criterion for the success of a university can be the creation of a viable product, a contribution to the development of the ecosystem of society. The main feature of University 4.0 is interdisciplinarity during the design of educational programs. This model of the university is characterized by the maximum ability to effectively demonstrate the function of capitalizing one's own knowledge. This is a promising model of universities that combine physical and virtual space, developing on digital platforms.

At the same time, the requirements of employers and educational institutions in personnel policy, in matters of interaction with the education system, and the quality of graduate training are subject to constant regulation and harmonization. Here we are not talking about intra-sectoral features and limitations, but about systemic factors, taking into account which employers act regardless of branch affiliation.

Ключові слова: вища освіта, державна політика, інвестиції в освіту, людський капітал, професійна (професійно-технічна освіта).

Key words: higher education, state policy, investment in education, human capital, professional (vocational and technical education).

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Прямі та непрямі інвестиції є чинником розвитку людського капіталу, отже, чинником економічного відновлення економіки у післявоєнний час. В даних умовах освітні послуги повинні надаватися за прийнятними для більшості потенційних споживачів цінами. При цьому їхня якість має забезпечувати потреби інноваційної

економіки на максимально можливному рівні. Головна функція інвестицій в освіту — розвиток людського капіталу та підвищення економічної продуктивності людини.

Держава отримує матеріальну віддачу від вкладень в освіту за рахунок трудової та соціальної реалізації громадян. Це виявляється у підвищенні якості, інтенсив-

ності та продуктивності праці, збільшенні податкових надходжень, підвищенні рівня зайнятості внаслідок вищої професійної мобільності населення. Усе це дозволяє охарактеризувати державні витрати на освіту як довгострокові інвестиції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зв'язок економічного зростання з інвестиціями в людський капітал вивчався класиками економічної теорії, починаючи з Адама Сміта. Кілька століть вчені досліджували необхідність витрат на здобуття та розвиток знань, умінь та навичок людиною. Вплив освіти на зростання національного доходу через розвиток умінь та навичок робочої сили у 1960-х роках встановили Т. Шульц та Е. Денісон. Т. Шульц (1963) є автором методу виміру вкладу освіти в економічне зростання, який ґрунтується на нормах віддачі інвестицій у людський капітал. Використання авторського методу у дослідженнях призвело Т. Шульца до висновку про суттєвість частки приросту валової продукції, що пояснюється інвестиціями в освіту. Відповідно до теорії Т. Шульца, освіта визнається формою капіталу, оскільки впливає на виробництво та економічне зростання [1].

Однак вимоги до системи освіти та її результатів у національній економіці постійно змінюються під впливом викликів динамічних умов розвитку суспільства. Доведений вченими зв'язок інвестицій у освіту та економічного зростання визначає необхідність підвищення частки витрат на освіту у ВВП для того, щоб вона відповідала викликам часу.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою проведеного в поданій статті дослідження є наукове обґрунтування підходів до розроблення структури атрибутів формування людського капіталу в інноваційній економіці через інвестиції в освіту.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На підставі системного підходу розроблено структуру атрибутів формування людського капіталу в інноваційній економіці через інвестиції в освіту. Об'єктами інвестування у сфері освіти можуть бути основні засоби, створення освітніх програм, методик та технологій освіти, виховання та контролю якості освіти, фонди цільового капіталу, призначені для фінансового забезпечення освітніх організацій, а також інші об'єкти, що належать до забезпечення освітньої діяльності.

Інвестування у сферу освіти може здійснюватися у формах: витрат на формальну освіту, витрат на підготовку кадрів, приватних інвестицій та спонсорської допомоги з боку бізнесу та населення, проектного фінансування та державно-приватного партнерства.

Дослідники людського капіталу [2] до інвестицій в освіту як інструмент формування, накопичення та відтворення людського капіталу пропонують відносити такі витрати: витрати на утримання та виховання дітей у сім'ї до працездатного віку; витрати на загальну та професійну освіту; витрати на професійне навчання на виробництві, підвищення кваліфікації, перекваліфікацію; витрати на інформаційне забезпечення фахівців та менеджерів; витрати забезпечення соціальної мобільності

на ринку праці. Серед найважливіших джерел інвестування сфери освіти на даний час через обмеженість платоспроможного попиту населення залишається бюджетне фінансування. Воно має бути достатнім для реалізації публічних зобов'язань держави щодо забезпечення загальнодоступної початкової, середньої та професійно-технічної освіти та вищої освіти за кошти державного бюджету.

Питома вага видатків на освіту у видатках зведеного бюджету України з 2019 р. по 2021 р. складала більше ніж 15,8 %, що свідчить про переважне інвестування держави у формування загального людського капіталу, що відповідає завданням формування людського капіталу України в умовах соціально-економічного розвитку. Однак у 2022 р. у зв'язку з військовою агресією РФ проти України цей показник знизився до 9,55% [3].

Потрібно також врахувати, що значна кількість закладів освіти була передана у 2020 році від районів до територіальних громад у зв'язку з проведеною реформою адміністративно-територіального устрою в Україні.

Суттєвим джерелом інвестицій у сферу освіти є кошти бізнесу, які поділяються на три потоки: оплата підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців із короткострокових програм додаткової професійної освіти; підготовка персоналу в освітніх організаціях професійної (професійно-технічної) та вищої освіти за рахунок роботодавця; спонсорська допомога закладам освіти різного рівня. Всі можливі ресурси та фінансові засоби бізнесу, спрямовані на реалізацію зовнішніх або внутрішніх соціальних програм, мають характер соціальних інвестицій, у тому числі будь-які вкладення коштів у сферу освіти. Залучення приватних інвестицій у сферу освіти можливе за рахунок укладання концесійних угод між бізнесом та регіональною владою та запровадження практики державно-приватного партнерства, для чого необхідно регулювати на законодавчому рівні питання участі бізнесу в освітньому секторі.

Населення переважно інвестує в освіту дітей, одночасно спрямовуючи незначну частину коштів в освіту на програми професійного навчання та додаткової професійної освіти, де все навантаження лягає на бізнес.

У 2021 році 61 позиція належала Україні зі 155 країн, що підлягали оцінці конкурентоспроможності талантів [4]. За окремими складовими показниками Україна зайняла 39 позицію (глобальні знання/навички), 57 позицію (зростання), 59 позицію (збереження). Висока 39 позиція забезпечена фахівцями з вищою освітою, науковцями, топ-менеджерами.

Ці показники були би ще вищими, якби у 2014—2015 роках не було незаконної анексії Криму та захоплення територій Донецької та Луганської областей Росією. Це призвело до зменшення як загальної кількості населення України, так і робочої сили. Негативні тенденції мала також трудова міграція населення України (у 2020 році серед країн за походженням емігрантів Україна мала 7 місце [5]).

Найбільші втрати людського капіталу відбулися у 2022 році у зв'язку з розв'язаною Росією війною проти України. Більше 5,5 мільйонів покинули територію України [6]. Близько 8 мільйонів стали вимушено внутрішньо переміщеними особами. З цієї маси населення України значна частина може залишитися на нових для них

Таблиця 1. Еволюція ролі людського капіталу та системи освіти у розвитку суспільства

Вид людського капіталу	Основні функції освіти	Місія університету
Людський капітал традиційної економіки	Трансляція знань Підготовка кадрів Соціальний ліфт	Університет 1.0
Людський капітал індустріальної економіки	Дослідницька діяльність Консалтинг	Університет 2.0
Людський капітал постіндустріальної економіки	Комерціалізація нових технологій Підприємництво Створення нових компаній	Університет 3.0
Людський капітал інноваційної економіки	Виявлення талантів та компетенцій; розвиток «розумних» технологій та «розумних» виробництв; розвиток ноосфери	Університет 4.0

територіях, як в Україні так і за її межами, у зв'язку з новим працевлаштуванням, отриманням освіти, або перекваліфікацією, її підвищенням, перепідготовкою тощо. І ця частка буде зростати прямо пропорційно продовженню термінів війни. За різними оцінками втрата трудового потенціалу України може сягнути 40% у зв'язку з тим, що виїхали за кордон працездатні жінки та їхні діти, які навчалися у закладах середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, а їхні чоловіки більшою частиною стали військовослужбовцями чи добровольцями, а також членами територіальної оборони, а також волонтерами.

Але також потрібно зауважити, що за кордоном буде сформовано потужний пласт високосвіченої, мультикультурної молоді, яка з поверненням до України після закінчення війни та програм тимчасового прихистку, а також доступу до безкоштовного навчання здатні будуть підняти нашу державу на новий щабель соціально-економічного розвитку.

Негативну ситуацію посилюють процеси примусової депортації до Росії більше одного мільйону українців та біля 180 тисяч дітей [7]. Їх повернення також залежатиме від термінів продовження війни та можливостей в подальшому їх повернення на Україну. Також значна кількість громадян України були вбитими внаслідок проведення бойових дій.

Унаслідок війни Росії проти України значна кількість підприємств недоотримує доходу, значна кількість підприємств так і не відновили своєї роботи, що призвело до падіння реального ВВП України у перші місяці війни на 36 і більше відсотків від довоєнного рівня [3]. Також втрати від недоотримання державного фінансування освіти склали більше 7% за підсумками 2022 року порівняно з 2021 роком [3].

Мовні бар'єри за кордоном, висока конкуренція на ринку праці, низька ділова активність на переселених територіях, низька купівельна спроможність населення є значними додатковими ризиками неповної зайнятості, або її відсутності для значної кількості вимушено переселеного населення.

Розвиток людського капіталу потребує значних освітніх інвестицій в умовах розвитку цифрового сере-

довища. Фінансові втрати від руйнування освітньої інфраструктури складають більше 1 млрд дол. США [8]. У цей же час втрата часу навчання у процесі внутрішнього та зовнішнього переміщення, недостатній розвиток технологій та практики дистанційної освіти не дозволяють говорити про зростання людського капіталу.

В умовах розвитку економіки знань як нового етапу українського суспільства ключовим чинником інноваційного розвитку є людський капітал. Невід'ємною умовою інноваційної економіки та пріоритетним напрямом державної політики стає підготовка висококваліфікованих кадрів. Рівень освіти населення не тільки гарантує високі трудові доходи, але є також гарантією соціальної мобільності трудових ресурсів, дозволяє мінімізувати ризик безробіття. Сьогодні окрім конкретних компетенцій (hard skills) та когнітивних навичок, суттєвими характеристиками людини є некогнітивні навички (soft skills), і саме вони мають вирішальне значення для економічного зростання та інноваційного розвитку. Результати досліджень єдині: вирішальний вплив на соціально-економічний розвиток чинять не кількісні, а якісні показники освіти [2]. Кореляційна залежність середньорічного зростання ВВП на душу населення набагато тісніше з результатами тестів PISA (міжнародної програми з оцінки освітніх досягнень учнів), ніж із середньою кількістю років навчання громадян [9]. Головним недоліком показників, пов'язаних з охопленням населення різними рівнями освіти або тривалістю навчання, є те, що вони не враховують якість послуг, успішність засвоєння і, що особливо важливо, застосування знань і навичок. Проте дослідження, проведені у 2017 році на тій самій інформаційній базі, яку використовували Ханушек та Войсманн, але за уточненою методикою, показали, що вплив якості освіти (за результатами тестів) на економічне зростання поступово знижується [10].

Ці та подібні дослідження призвели до трансформації концепції людського капіталу на користь інноваційного розвитку. У 1997 році було розроблено та вперше проведено у 2000 році тест, що оцінює грамотність школярів у різних країнах світу та вміння застосовувати знання на практиці, — міжнародна програма з оцін-

Таблиця 2. Високотехнологічні сектори та високотехнологічні професії та спеціальності

Високотехнологічні сектори	Елементи високотехнологічних секторів	Високотехнологічні укрупнені групи спеціальностей (напрямів підготовки)
Інформатика та обчислювальна техніка	Зв'язок, використання обчислювальної техніки та інформаційних технологій	Інформатика та обчислювальна техніка. Інформаційна безпека
Хімічне виробництво	Без виробництва порошу та вибухових речовин	Хімічні технології. Промислова екологія та біотехнологія. Фармація
Високотехнологічне та середньотехнологічне машинобудування, приладобудування	Виробництво комп'ютерів, офісної техніки та обладнання. Виробництво електронних компонентів, апаратури для радіо, телебачення та зв'язку. Виробництво та ремонт засобів вимірювання, контролю, управління та випробувань; оптичних приладів, фото- та кінообладнання; годинників. Виробництво медичних виробів. Виробництво та ремонт літальних апаратів, включаючи космічні. Виробництво електричного обладнання, монтаж промислових машин та обладнання, ремонт електроустаткування. Виробництво автотранспортних засобів, причепів та напівпричепів. Виробництво та ремонт суден	Електроніка, радіотехніка та системи зв'язку. Фотоніка, приладобудування, оптичні та біотехнічні системи та технології. Машинобудування. Техніка та технології наземного транспорту. Авіаційна та ракетно-космічна техніка. Аеронавігація та експлуатація авіаційної та ракетно-космічної техніки. Техніка та технології кораблебудування та водного транспорту. Управління у технічних системах

ки освітніх досягнень учнів (Programme for International Student Assessment, PISA). Тест проходить раз на три роки та охоплює підлітків віком 15 років. У дослідженні беруть участь країни — учасниці ОЕСР, а також ті країни, які взаємодіють із ОЕСР. Необхідно відзначити, що кількість країн-учасниць щоразу значно зростає. Дослідження PISA є моніторинговим, воно дозволяє виявити та порівняти зміни, що відбуваються в системах освіти у різних країнах та оцінити ефективність стратегічних рішень у галузі освіти. Тестування проводиться за чотирма основними напрямками: грамотність читання, математична грамотність, природничо-наукова грамотність та комп'ютерна грамотність.

Інші міжнародні моніторингові дослідження оцінки освітніх досягнень учнів мають вужчу спрямованість. Так, тест TIMSS (Trends in Mathematics and Science Study) націлений на оцінку якості математичної та природничо-наукової освіти учнів четвертих та восьмих класів. Тестування за методикою TIMSS дозволяє виявити існуючі відмінності в національних системах освіти різних країн. Тестування PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) оцінює виключно якість читання та розуміння тексту учнями початкової школи. Дослідження PIRLS проводиться раз на п'ять років, починаючи з 2001 року. Система освіти, у якій відбувається формування людського капіталу, та моделі університетів еволюціонують разом із актуальними, затребуваними характеристиками людського капіталу залежно від його ролі на певній стадії розвитку суспільства (табл. 1). В інноваційній економіці освіта перетворюється на ключовий компонент системи соціально-економічного розвитку суспільства, а університет є джерелом зростання його кадрового та інноваційного потенціалу.

Університет 4.0. — місія, що відповідає інноваційній економіці, реалізує функцію постачальника знань спільно з усіма функціями носіїв попередніх місій та покликана створювати знання майбутнього. Окремі підрозділи університету даної моделі мають ресурси та компетенції для вирішення нереалізованих на підприємствах завдань. Саме тому найважливішим критерієм успішності університету може бути створення життєздатного продукту, внесок у розвиток екосистеми суспільства. Основною особливістю Університету 4.0 є міждисциплінарність під час проектування освітніх програм. Саме ця модель університету характеризується максимальною здатністю ефективно виявляти функцію капіталізації власних знань. Це перспективна модель університетів, що поєднують у собі фізичний і віртуальний простір, що розвивається на цифрових платформах.

У свою чергу, інституційні умови цифрової економіки потребують нових форм навчання та мислення у бізнесі, професіях і, звичайно, в освіті. Широко поширені сьогодні кількісні методи оцінки кадрових потреб економічних систем не вирішують проблеми дефіциту окремих (в основному інженерно — технічних) компетенцій персоналу і не враховують тенденції розвитку технологій у майбутньому. Трансформація професійно-кваліфікаційної структури зайнятості під впливом інноваційного та технологічного розвитку визначила необхідність формування нової критеріальної системи виявлення потреб, перехід від кількісних критеріїв до якісних (компетентнісних) та відповідного набору оціночних засобів та інструментів.

Сьогодні людина є ключовою ланкою у формуванні нової економіки. Збільшення частки інтелектуальних вкладень у кінцеву вартість товару чи послуги — основ-

на тенденція розвитку інноваційної економіки у її сучасному розумінні. Таким чином, невід'ємною умовою кадрового забезпечення інноваційного розвитку соціально-економічних систем є якісна підготовка кваліфікованих кадрів відповідно до вимог інноваційної економіки. У цьому напрямі в Україні потрібна переорієнтація зусиль з підготовки кадрів для фундаментальної науки та вищої школи на підготовку практико-орієнтованих фахівців, які вміють ефективно керувати нововведеннями.

Слід зазначити, що у даний час молодому сучасному співробітнику компанії недостатньо володіти лише професійно-кваліфікаційними характеристиками. Багато роботодавців відзначають важливість володіння працівниками когнітивними навичками, тобто здатності сприймати і переробляти інформацію.

У стратегії "Україна 2030e — країна з розвинутою цифровою економікою" [11] сфокусовано увагу на посиленні ролі високотехнологічного сектору економіки. Високотехнологічні професії та спеціальності, що мають яскраво виражену специфіку, стали одним із пріоритетних напрямків професійної (професійно-технічної) освіти. Проводячи моніторинг взаємодії сфери професійної (професійно-технічної) освіти з високотехнологічних професій з ринком праці, можна констатувати, що поточні потреби в людських ресурсах компаній високотехнологічних секторів в основному збалансовані (табл. 2).

Так, у середньому за всіма високотехнологічними секторами близько 30% компаній за останні роки наймали випускників програм підготовки фахівців середньої ланки, і менше 25% компаній — випускників програм підготовки кваліфікованих робітників. У кожному виді економічної діяльності затребувані випускники профільних професій та спеціальностей професійної (професійно-технічної) освіти. Форсайтинг кадрових потреб високотехнологічних галузей визначив, що наймати фахівців середньої ланки планують 42% підприємств, а 22% прийматимуть кваліфікованих робітників [2]. Низький попит на кваліфікованих робітників є причиною кадрової структури, де найчисленнішими стали працівники вищої кваліфікації та середньої ланки.

Роботодавці при прийомі на роботу виділяють особисті якості та отримані когнітивні навички співробітників, які знову приймаються на роботу. По-перше, важливе місце приділяється практичному професійному досвіду. По-друге, перевіряється рівень успішності та репутація освітньої організації. По-третє, при дослідженні практичних компетенцій роботодавців звертає увагу на практичні навички роботи із сучасними приладами та обладнанням. Більшість підприємств високотехнологічних секторів для діяльності техніків та технологів використовують спеціалізоване програмне обладнання.

Вимоги роботодавців та освітніх установ у кадровій політиці, у питаннях взаємодії із системою освіти, якості підготовки випускників підлягають постійному регулюванню та гармонізації. Тут йдеться не про внутрішньо-секторні особливості та обмеження, а про системні фактори, з урахуванням яких діють роботодавці незалежно від галузевої приналежності.

Підготовка в рамках системи вищої освіти кваліфікованих кадрів, здатних генерувати та реалізовувати

інновації в умовах високотехнологічного виробництва для інноваційної економіки загалом можлива лише за умови диверсифікації форм системної взаємодії влади, вищої школи та бізнесу. Сьогодні необхідне створення шляхом реалізації індивідуальних освітніх траєкторій системи підготовки кадрів, що навчаються, готових до інноваційної діяльності, здатних проводити швидкі позитивні зміни в економіці. Фахівці майбутнього повинні мати низку надпрофесійних навичок, які мають бути сформовані формальною освітою.

Кадри для ведення науково-дослідної та інноваційної діяльності повинні мати особливі професійно-кваліфікаційні характеристики. Підготовка кадрів, у тому числі які володіють вищою кваліфікацією для ведення науково-дослідної діяльності, для високотехнологічних галузей промисловості в основному покладається на заклади вищої освіти, проте ефективним цей процес може бути тільки при формуванні багаторівневої системи безперервної практико-орієнтованої освіти, здатної забезпечити тісний та стійкий зв'язок між виробничими компаніями, державою та освітніми організаціями, які готують їм відповідні кадри. На відміну від традиційної освіти, орієнтованої на засвоєння знань, практико-орієнтована освіта спрямована на набуття крім знань, умінь, навичок досвіду практичної діяльності. Для інноваційного розвитку суспільства потрібне створення інноваційної системи освіти.

ВИСНОВКИ

Розвиток інноваційної економіки України вимагає нових підходів до рівня професійної підготовки, забезпечення нової якості робочої сили в, трансформації професійно-кваліфікаційної структури зайнятості. Існує поточний дефіцит інженерних кадрів, особливо гостра нестача кадрів є в обороно-промисловий комплекс. Це є причиною безперервного підвищення контрольних цифр прийому на інженерні спеціальності та напрямів підготовки.

Авторитет і популярність окремих закладів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, що склалися за довгі роки освітньої та наукової діяльності, не завжди обґрунтовані. На результат комплексної оцінки якості освіти безпосередній вплив має рівень підготовки студентів та затребуваність випускників, зарплата науково-педагогічного персоналу та інші не менш важливі показники ефективності закладів освіти. Освіта потребує значних витрат, і структура інвестицій на освіту у будь-якій соціально-економічній системі має багатоканальний характер. Цілеспрямована переорієнтація інвестиційних потоків здатна вплинути на структуру та характер людського капіталу, що має важливе значення для формування людського капіталу в умовах соціально-економічного розвитку держави.

Література:

1. Shultz T. Capital Formation by Education. Journal of Political Economy. 1960. Vol. 68. № 6. P. 571—583.
2. Пищуліна О., Юрочко Т., Мищенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Видавництво "Заповіт", 2018. 14 с.
3. Мінфін (2023). Видатки зведеного бюджету України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/fin>

nance/budget/cons/expense/2020/ (дата звернення: 10.02.2023).

4. The Global Talent Competitiveness Index 2021: Talent Competitiveness in Times of COVID. Insead Fontainebleau. 2021. URL: <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/fr/gtci/GTCI-2021-Report.pdf> (дата звернення: 15.02.2023).

5. World Migration Report 2022. IMO. 2022. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> (дата звернення: 10.02.2023).

6. Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 4 (29 April — 3 May 2022). IMO. URL: <https://dtm.iom.int/ukraine/> (дата звернення: 20.02.2023).

7. Диняк А. Росія визнала примусову депортацію українців. Львівський портал. 28.04.2022. URL: <https://portal.lviv.ua/news/2022/04/28/rosiia-vyznala-prymusovu-deportatsiiu-ukraintsiv> (дата звернення: 10.02.2023).

8. Втрати економіки України. КШЕ. 27.05.2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-sumapryamih-zbitkiv-infrastrukturi-vzhe-perevishhuye-105-5-mlrd/> (дата звернення: 20.02.2023).

9. The World Development Report (WDR 2018). Learning to Realize Education's Promise. 2018. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018>. (дата звернення: 10.02.2023).

10. Hanushek Eric A., Woessmann L. The Role of Cognitive Skills in Economic Development. Journal of Economic Literature. 2018. № 46 (3). P. 607—608.

11. Український інститут майбутнього (2023). Україна 2030e — країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (дата звернення: 20.02.2023).

References:

1. Shultz, T. (1960), "Capital Formation by Education", Journal of Political Economy, Vol. 68, no. 6, pp. 571—583.

2. Pyshchulina, O., Yurochko, T., Mishchenko, M. and Zhalilo, Ya. (2018), Rozvytok lyuds'koho kapitalu: na shlyakhu do yakisnykh reform [Development of human capital: on the way to quality reforms], Vydavnytstvo "Zapovit", Kyiv, Ukraine.

3. Minfin (2023), "Expenditures of the consolidated budget of Ukraine", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/expense/2020/> (Accessed 10 February 2023).

4. Insead Fontainebleau (2021), "The Global Talent Competitiveness Index 2021: Talent Competitiveness in Times of COVID", available at: <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/fr/gtci/GTCI-2021-Report.pdf> (Accessed 15 February 2023).

5. IMO (2022), "World Migration Report 2022", available at: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/> (Accessed 10 February 2023).

6. IMO (2022), "Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 4 (29 April — 3 May 2022)", available at: <https://dtm.iom.int/ukraine/> (Accessed 20 February 2023).

7. Dynyak, A. (2022), "Russia recognized the forced deportation of Ukrainians", L'viv's'kyi portal, available at:

<https://portal.lviv.ua/news/2022/04/28/rosiia-vyznala-prymusovu-deportatsiiu-ukraintsiv> (Accessed 10 February 2023).

8. KSHE (2022), "Losses of the economy of Ukraine", available at: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-sumapryamih-zbitkiv-infrastrukturi-vzhe-perevishhuye-105-5-mlrd/> (Accessed 20 February 2023).

9. The World Development Report (2018), "Learning to Realize Education's Promise", available at: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2018> (Accessed 10 February 2023).

10. Hanushek, E. A. and Woessmann, L. (2018), "The Role of Cognitive Skills in Economic Development", Journal of Economic Literature, Vol. 46 (3), pp. 607—608.

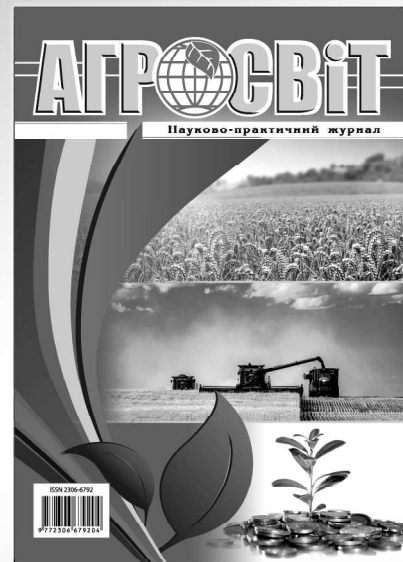
11. Ukrain's'kyi instytut maybutn'oho (2023), "Ukraine 2030e is a country with a developed digital economy", available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html> (Accessed 20 February 2023).

Стаття надійшла до редакції 17.03.2023 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

**Журнал включено до переліку
наукових фахових видань України
з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)**

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292